

O SEÑOR DA FRAGA, EN CUESTIÓN

Texto: Pepe Salvadores

Foto: Grupo Tichodroma

DAS MISERIAS DO LOBO ÁS SUAS APORTACIÓNS Á HUMANIDADE.

Estamos a falar da especie máis con-flictuosa da nosa fauna, do animal que provoca máis polémica; xera perdas económicas, e por tanto, odios, temores, resentimen-to, anguria,...E, ó mesmo tempo, máis ben en outra xente, desperta admiración, respecto, curiosidade... A polémica, apaixonada, está servida.

Desde que o home domesticou animais para seguir prosperando como especie, topou de fronte cun cobrador de tributos in-desexable, o lobo. O animal é listo, pero non sabe distinguir moi ben onde acaba o alimento natural e onde empeza a propiedade privada sobre os seres vivos; e isto, a pesar dos anos e dos escarmentos. Envenénano, póñenlle trampas para matalo ou muti-lalo, quítanlle os fillos, esfólano,... pero non da asimilado o da propiedade da carne sobra. Ten claro que hai que apartarse do home pero non pode evitar, sobor de todo cando anda es-fameado e llo pide o corpo e máis o instinto, catar

un prato tan doado como son as bestas medio fatas que o home cría con tanto aprecio. E isto non é o peor: o que máis enerva é que, se ten ocasión, unha vez que comeza coa repañota de animais, que non saben ou non poden

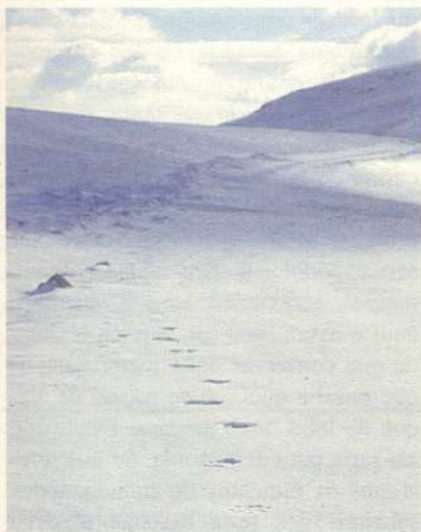

fuxir, o lobo transfórmase nun carnicero que non para ata que as forzas o abandonan. (Ás veces parece mesmamente que alguén o puxera neste

mundo para amolar os gan-deiros).

Pero non todo son miserias. Hai un conto que fala de aliviar o reuma cos untos do lobo; eu desto non estou moi certo, pero do que si estou seguro é de que hai que ser agradecidos, e o lobo xa fixo a súa aportación á humanidade (van aló 100.000 anos). A súa dote foi excepcional, non ten precio: del saíron todos os cans, que tan útiles resultaron e resultan para o xénero humano, pois serviron e serven para facer a vida máis levadeira. Tal contribución do lobo debería ser máis que sufi-ciente para non pagarlle co seu exterminio, pero é que, ademais, hoxe, nos ecosis-temas nos que está presente segue a cumprir funcións de grande interese: labor sanita-ria, impedindo que animais enfer-mos ou cadáveres contaminen ou transmitan enfermidades; labor selectiva, pre-dando sobre os animais con taras que cohabitan con eles en estado salvaxe; labor de limpeza, comendo carroñas e vasuras tan abondosas nos nosos montes; labor de control sobre outras especies que provocan danos, como o xabarín, o corzo, o raposo, ... (É ben

seguro que a praga do porco bravo sería moito máis virulenta se o lobo non eliminara os xabaríns que todo o

Rastro dun lobo na serra de Queixa.

invaden; e ¿quen axuda a controlar os centos de cans abandonados, cans asil-vestrados que tanto dano poden causar?. Porque coñecido é o odio que o lobo manifesta polos cans). Pero é que ademais (¿quen o ía pensar?) do lobo aprovéitase o mexo: en Suecia (Universidade de Umea) conseguiron reproducir no laboratorio orina de lobo, oloroso material para determinados animais, que convenientemente situado nas beiras das estradas, espanta a renos, alces, corzos,... evitando así os accidentes de vehículos debidos a atropelos. Así as cousas, quen sabe se mañán, con imaxinación e investigación, non descubren nos ollos das lobas sustancias propias para maquillaxes irresistibles, ou se no intestino dos lobos non atopan moléculas que impidan as úlceras (el que tanta vasura come).

Aínda sen discutir as vantaxes citadas, poderíase argumentar que aqueles países que xa non disfrutaban da súa "bendición" o levan marabilosamente, gozando dunha próspera economía; pero hai que ter en conta que eles tiveron a súa propia dinámica de desenvolvemento nun momento concreto, cando todo o que non fora industrial e intensivo era sinónimo de atraso e miseria. Hoxe as circunstancias cambiaron, e considerando o tema natural na súa vertente máis economicista tífrase a conclusión de que o bravío vende: ¿Como, se non, fan gas-tarse tantos cartos e esforzos na reintrodución do oso en Cataluña?. Está clarísimo que con

osos os Piri-neos valen máis.

E os beneficios que pode reportar o lobo non só han de ser indirectos. Sin entrar na vidiosa polémica de chegar a converter o lobo en peza cinexética e pagar por ela cantidades astronómicas, (como se fai en algúns lugares), non está lonxe o día -porque xa o fan por outras latitudes-, en que o mismísimo oubido do lobo xenere ingresos. Teño o convencemento de que na nosa terra habería xa xente disposta a pagar para que un experto oubeador nos conducira ó lugar recollido onde a manada responda á súa chamada. (Os expertos "lobishomes" xa os hai aquí e os lobos contéstalles-; somentes hai que agardar a que esta práctica non convirta ós guías en sospeitosos nin se descolguen as escopetas ipso facto).

CONVIVIR COS LOBOS: HAI SOLUCIÓNS

O lobo non da aprendido que o gando non é para el e, sen embargo, parece obrigado conservalo. A solución máis inmediata semella doada: se é un ben público, paguemos entre todos os danos que produce, como pagamos os con-vites proto-colarios. Pero na realidade o problema complícase por diferentes causas: os gandeiros non o queren ver nin asomarse polas súas posesións; o lobo, que é un moicante, non se resigna a campar nos espazos protexidos (son reducidos e non teñen alimento suficiente); os da Administración, que son os reponsables de manter os recursos naturais, miran para outro lado agardando que o problema non arme demasiado escándalo (e como só cando é moito autorizado batidas, hai veces que os gandeiros toman a xusti-

Foto: F. Alonso

Cachorro de lobo morto a tiros en Rairiz.

za pola man). Os naturalistas, ecologistas, e boa parte da poboación esixen compensacións xa. O que apenas sería unha carga para o erario público, dado o despilfarro existente, desvíase aducindo argumentos tan peregrinos como que indemnizar polos danos ¡podería dar lugar a picares-ca!(1).

O certo é que a solución non é fácil cunha Administración que non toma partido decidido pola conservación, cuns hábitats deterioradísimos, cunha capacidade humana para a mobilidade e o exterminio nunca superadas (só cazadores hai máis de 80.000), cunhas áreas de protección escasísimas, con amplas vías de

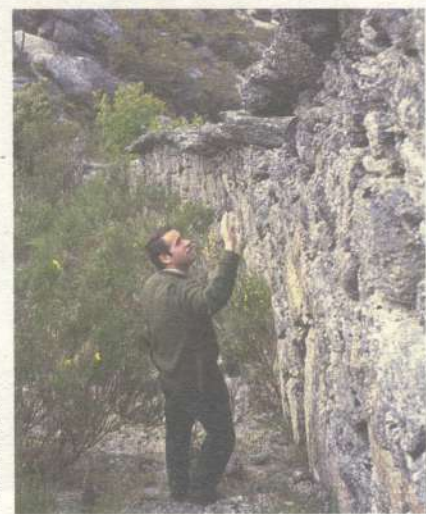

Foto: F. Alonso

Foxo de lobos na serra do Xures

comunicación que aflan as poboacións lobeiras, con pistas e pistañas que penetran nos lugares máis afastados,... Todo parece sumarse para que o último e único gran carnívoro que queda da nosa ar-ruinada fauna sobreviva nesta nosa terra, onde os seus habitantes, en condicións moitísimo máis precarias, sopor-taron os ataques do lobo cando sí producía danos nas facendas de gravísimas consecuencias para as familias.

Son demasiados factores adversos e o tempo corre na súa contra. Con indemnizacións polos danos causados non chega; urxe un acordo entre a Administración, que ten que correr cos gastos; os gandeiros, que son os que padecen por manterlle a despensa; os ecoloxistas, para facer de avogados do díaño; os cazadores, que invisten cartos e tempo en batir fauna; e científicos e técnicos, con estudos rigorosos de viabilidade, control de animais problemáticos, etc para apostar con imaxinación pola xestión da especie. O que inclúe, entre outros

aspectos, o de promover campañas de concien-ciación que sirvan para sensibili-zar a poboación de cara a manter e mellorar os espazos naturais cos inquilinos de seu, así como para que o lobo recupere o pres-tixio perdido despois de tantos anos de calunias e mala prensa (2). Ou se toman medidas urxentes ou perderemos o animal máis emblemático da nosa fauna salvaxe sin atenuantes que o xustifi-quen.

harmonizar os intereses dos propieta-rios afectados coa supervivencia da flora e fauna que ocupa o seu espacio natural.

O Convenio Internacional sobre Biodiversidade celebrado en Río (ano 1972 da nosa era) fai referencia a que a necesidade de conservación de especies responde non só a razóns ecolóxi-cas senón tamén económi-cas, habida conta das esperanzas postas nas espe-

toda evidencia, adquire maior valor.

Pode que haxa quen aínda cuestione se é moralmente aceptable preocuparse por lobos ou cabras cando hai xente que padece fame ou miseria. Esta cues-tión queda zanzada se nos facemos outra pregunta no mesmo senso: ¿Debemos conservar tanta mámoa, castro ou igre-xa románica cando cos cartos destinados a tal fin poderíanse cubrir moitas necesidades? A resposta e obvia: Sabemos que temos que pre-servar tódolos patrimonios: cultural, natural, económico,-etc.; e, ademais, aquí e agora, non estamos na textura de que conservar unha mámoa impli-que familia que non come, ou de ata-que de lobo fame na casa. Plantexalo así sería pura demagogia. Se nos refe-ri-mos ós famentos do mundo, todos sabemos que sería bastante inxenuo pretender solucionalo deixando arruí-nar o noso para axudar con esmolas a aqueles necesitados, por moi glo-bali-zadas que estean hoxe as economías e os poderes. A estratexia ecoloxista de que pensando no global debemos actuar localmente parece do máis acer-tado; faríamos, cando menos, un ridí-culo lamentable se es-tiveramos cen-trados na defensa das selvas tropi-cais e deixáramos arruinar os nosos últimos bosques. A nós cor-respóndenos a res-pon-sabilidade de salvar carballos e lobos; outros terán que apandar, ás veces en condicións bastante máis pre-carias, con selvas ou elefantes. Xuntos nos atoparemos nesta loita for-zosa-mente solida-ria, xa que, tanto a nivel ecolóxico como social, os sementado-res da destrución son os mesmos: os grandes devorado-res de pedras, ani-mais, plantas, homes e de todo aquilo que se inter-poña no seu obxectivo de acumular fortuna e poder.

Poltro atacado por lobos (Testeioro).

O DEBER DE CONSERVAR A BIODIVERSIDADE

Hoxe hai principios que xa non son cuestionables: a esclavi-tude, a equipa-ración de dereitos home-muller, a con-servación da biodi-ver-sidade,... Outra cousa é o modo en que se efec-tivizen na práctica estes axiomas. Pero é xa raro atopar xente que aber-tamente defenda a total extinción dun ser vivo, aínda que non é difícil encontrar, en lugares onde unha especie cause tras-tornos, sobre todo económicos, que os afectados pidan a total erradicación do problema, en detrimento , como case-que sempre, do máis débil (nestes casos, da especie causante da molestia, sexa animal ou vexetal). Os que se sin-ten perxudicados reclaman que alon-xen o problema para que o aturen outros, ou, sendo xenerosos, que se creen reservas adecuadas onde teorica-mente non molesten a ninguén (estou-me a referir non só a grandes e moles-tos mamífe-ros senón a carballos, por exemplo). Os conservacionistas, natu-ralmente, tratan de buscar saídas para

cies de fauna e flora para solucionar problemas de alimen-tación, enfer-midades ou enerxéticas. As especies son unha fonte de riqueza e conser-vas non e só unha obriga por es-tética, ou por cariño a animalíños ou plantas: é unha obriga coas futuras xenera-cións, ás que temos que legarles o patrimonio que chegou ata nós, patri-monio que por ser natural non deixa de ter relevancia, e que, día a día, con

Foto: P. Alonso.

Autovía das Rías Baixas (Alto das Estrivadas).

NOTAS:

1.-Neste país, con ladróns multimillonarios de "guante blanco", no que o fraude a Facenda é xeralizado e ascende a centos de millóns, pónense rigorosos cando á picaresca redúcese a porlle precio a unhas ovellas ou a un xato.

2.-Como exemplo de mala prensa a do "gracioso" columnista Carlos Luis Rodríguez, que sempre gustou de maltratar ó débil e que adicou, en varias ocasións, o seu espacio a tentar de ridiculizar ós movementos ecoloxistas; referíndose ó lobo e ás solicitudes de compensacións, burlábase da posibilidade facendo o chiste de se pretendían no-mealos funcionarios -por cobrar da Ad-ministración-.

Ven da páxina 17.

- (Canis lupus signatus Cabrera, 1907) em Portugal. Tese de Doutoramento. Faculdade de Ciências da Universidade de Lisboa. 392 pp.
- (3) VILÀ, C., 1.993: Aspectos morfológicos y ecológicos del lobo ibérico Canis lupus L. Tese de Doutoramento, Departament de Biologia Animal, Universitat de Barcelona. 299 pp.
- (4) INSTITUTO PARA A CONSERVAÇÃO DA NATUREZA, ICN, 1997: Conservação do lobo em Portugal. Relatório final, Lisboa, 231 pp.
- (5) GRANDE DEL BRÍO, R., 1984: El lobo ibérico. Biología y Mitología. Ed: H. Blume. 344 pp.
- (6) BLANCO, J.C., L. CUESTA e S. REIG (eds.), 1990: "El lobo (Canis lupus) en España. Situación, problemática y apuntes sobre su ecología". ICONA, Madrid, 118 pp.
- (7) BARRIENTOS, L.M., 1998: Estudio de las poblaciones de lobo ibérico en la provincia de Valladolid, 1998. Junta de Castilla-León. Informe inédito. 51 pp.
- (8) BLANCO, J.C. e CORTÉS, Y., 1997: Estudio aplicado para la gestión del lobo en Cantabria. Universidad de Cantabria. Informe inédito.
- (9) VICENTE, J.L. e YANES, T., 1997: El lobo en Zamora: distribución, demografía y estado sanitario. Veterinaria y Fauna Salvaje, (1): 25-46. De.: Colegio Oficial de Veterinarios de Zamora. ISBN: 84-920259-2-1
- (10) ALONSO, P., AGULLÓ, M., SIERRA, P., de la TORRE, F.G. e SÁNCHEZ, M., 1998: Censo de efectivos reproductores de lobo no suroeste de Galicia en 1997. Evolución experimentada no periodo 1990-1997. Informe inédito. 91 pp.
- (11) Información propia inédita
- (12) IGLESIA HERNÁNDEZ, P., 1971: Los caballos gallegos explotados en régimen de libertad o caballos salvajes de Galicia. Tese de Doutoramento inédita.
- (13) BÁRCENA, F., 1.990: El lobo en Galicia. pp. 11-18 In: Blanco, J.C., L. Cuesta e S. Reig (Eds.) "El lobo (Canis lupus) en España. Situación, problemática y apuntes sobre su ecología". ICONA, Madrid, 118 pp.
- (14) ALONSO, P., SIERRA, P., de la TORRE, F.G., AGULLÓ, M., e SÁNCHEZ, M., 1998: Non natural mortality of the Iberian Wolf in Galicia. Comunicación presentada no 1st Euro-American Mammal Congress, Santiago de Compostela, 1998.

É OBRIGADO DEVOLVERLLE O CRETO Ó LOBO

A verdade é que o teñen fácil os difamadores, pois o lobo reúne unha mancha de características que o fan favorito para gañar calquera competición de malvados:

-É intelixentísimo, para ser bicho: basta con comparalo cos cans, que son coma lobos en estado infantiloides e, segundo numerosos/as admiradores/as, poden, fora a alma, semellar persoas. ¿Ata onde non chegará o lobo, como adulto deses cans? (Por non falar dos lobos "resa-biados", matreiros, dos cales se contan astucias que xa resultan inverosímiles).

-Pódese afirmar que o lobo rexeita a proximidade da xente (sabe que ten as de perder), e non ataca a persoas aínda en situacións límite, como cando lle manipulan as camadas. Pero parece ter habido algún caso en que provocaron a morte de persoas, o cal, sendo moi grave, non deixa de ser situación rarísima, a bon seguro protagonizada por animais con algunha anormalidade.

-Ten o desagradable costume de dar sustos á xente. Non parecen estar moi claras aínda as razóns, pero é sabido que ten acompañado a viandantes nocturnos por escuras corredoiras e camiños, deixando notar nidiamente a súa presenza (sabor de que era dono da situación) e provocando sobresaltos espantosos.

-Pode estar doente e transmitir a que foi terrible enfermidade, a rabia.

-A súa mirada, digna e penetrante, que pode confundirse coa dun perverso asasino, pode producir aprensión, desacougo ou a-braio.

-En situacións extremas de acorralamento ou ferido pode mostrar unha ferocidade e unha forza nas queixadas que, aínda que sexa só de referencias, produce terror.

Se a todo anterior engadimos o seu peor defecto, que é o de non respectar a propiedade privada e de producir perdas económicas, e temos en conta que nin tan siquera ten valor culinario, o lobo reúne todos os atributos para ser reo.*

Identificouse o lobo co demo (lembrar o Pastor apacentando o rebaño), anatemizouse, e desde ese momento todo o que se fixera en

contra del estaría permitido. E así, en moitas áreas do mundo occidental, adou-trina-dos dende nenos con contos estremecedores, sufriu, durante séculos, persecución e morte ata o exterminio.

O lobo merece un respecto

Outras culturas e, particularmente, as que non basearon a súa existencia na domesticación de animais, tiñan e teñen polo lobo gran admiración, ata o punto de telo incorporado ós seus mitos. E no noso país, a pesares de perderse no tempo a persecución e os contos cheos de maleficios, as xentes das aldeas onde de sempre estivo e está presente o lobo, son suficientemente tolerantes (mantendo as distancias) como para consideralo un elemento máis do seu medio. Son estas actitudes as que temos que manter e recuperar

na procura de que cada vez máis poboación se sume a defensa deste gran predador, señor das fragas, intelixente e, por misterioso, fantástico. Para que as xeneracións vindeiras poidan seguir manténdoo como fonte de inspiración e amecendo contos, lendas e historias as xa existentes na nosa cultura. E para que poidan disfrutar dunha natureza equilibrada e xeradora de riqueza nun mundo menos agresivo e máis harmonioso co seu medio natural.

Curiosamente, nestes momentos, os animais que por diversos motivos están expandíndose cara zonas de onde desapareceran hai anos e que producen danos na gandería ou na agricultura (e non entran a formar parte da dieta humana) son animais malditos, atribuíndose a súa presenza a poderes alleos e escuros que llos mandan como praga. E ¿que hai máis escuro que a Ad-ministración? ¿ou máis alleo cós ecoloxistas? Ambos os dous levan as culpas de adicárense á solta de esquios, culebras ou lobos, segundo se afirma tallantemente entre a xente do rural pesie a ser absolutamente falso; pola contra, nunca se di o mesmo de corzos ou xabaríns que, como os anteriores, están en expansión e causan destrozos, pero que se poden meter no arcón. (As explicacións populares á expansión de especies é cuestión digna de afondar nela).